СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXX. | Число 266. | Джерзи Сіти, Н. Дж., середа, 15. падолиста, 1922.

VOL. XXX. | No. 266. | Jersey City, N. J., Wednesday, November 15, 1922. | THREE CENTS

ДО УКРАЇНСЬКОГО ЗАГАЛУ В АМЕРИЦІ.

НАРОДЕ!

В той саме час, коли кожде живе українське серце кипить ненавистю і палає жаждою пімсти до грабежної Польщі, котра саранчою залягла Галицьку Україну, тай огнем і мечем, тюрмами і шибеницями заводить свої варварські порядки:

В той саме час, коли не стало вже більше терпцю, коли чаша мук і терпіня наповнилась жовчею щерть, а весь галицько-український народ зриваєсь бунтом, та пімстою над Ляхами висказує своє бажаннє свободи-волі:

В той час незрівнаної боротьби наших рідних братів та сестер за освободженнє рідного краю з віковічної неволі, Ти прислав своїх вибранців на велику раду-Український Конгрес до міста Філадельфії в днях 26 та 27 жовтня 1922 року.

Зрілу та повну завзяття раду радили вони через цілі два дні. Всі вони радили над справами загально пекучими, над справами народними, над такими, які мають на цили принести добро усьому українському громадяньству в Америці, та всьому українському загалови на цілому світі. Найбільше часу посвятили делєгати Українського Конґресу способам, якбито полекшити долю наших братів в Европі.

Щоби прийти їм сейчас з помічною рукою і дати їм змогу голосними ділами заговорити перед цілим світом про кривду, муки і терпіння українського народу в Ґаличині під ляцьким обухом, щоби запевнити тим нашим братам-героям в рідному краю постійну поміч в їх змаганнях до свободи і независимости Ґалицької України, одноголосно рішив Конґрес завізвати весь український загал в Америці до складання народного податку.

Браття і сестри! Наш рідний край, що отікає кровю своїх найкращих дітий, глядить з повною вірою на Вас і чекає від Вас помочи. Українське правительство, яке серед найтяжших відносин держало високо прапор народної свободи, жде моральної та материяльної підмоги від Вас. Ви самі знаєте, що Ви одинокі, що маєте дати поміч на сю визвольну боротьбу. Сю поміч давали Ви щедро до тепер. Дайте й дальше її. Дайте доти, доки не здійсниться наш найвисший ідеал, доки не повстане свобідна Українська Держава-Република.

Всі наші змагання, всі наші мрії зверним тепер в сторону рідного краю, а щоби сей час прийти йому з помочию, складаймо всі числені жертви на фонд негайної допомоги та спішім з народним податком.

Сі Твої вибранці, Український Народе, прийшли до такого заключення, що треба міцно зорганізувати наш український загал в Америці, освідомити несвідомих, помогти піднятись упавшим, та зєднати розєднаних. Дорогою просвіти, політичної і економічної орґанізації дійдемо ми до такої сили, що легко зможемо дати хочби і найбільшу поміч нашим братам-борцям в рідному краю.

В основу пляновоі праці мусить бути положена єдність, згода і жертва. Лише пильним береженнєм народного гроша та чесною господаркою народними фондами можна буде здобути довірє загалу, бо без довіря широких народних мас не можлива жадна громадянська діяльність.

Щоби вирівнати давні непорозуміння, рішив Конґрес розслідити грошеву господарку всіх попередних політичних орґанізацій, котрі збирали і розпоряджували народним ґрошем, бо лише виясненнєм давних неясних і сумних справ мож буде напятнувати тих, що нерозважно прогайнували народний гріш, та вказати на хиби і недостачі попередної народної праці.

Щоби прийти в поміч нашим голодуючим браттям і сестрам на Великій Україні, Конгрес обдумав цілий ряд способів.

Щоби не допустити до знищення науки та заведення темноти в сторому краю, рішив Конґрес устроювати окремі збірки на рідну школу в Галичині.

Щоби зреформувати нашу дотеперішну шкільну та просвітну організацію в Америці, припоручили делеґати Українському Людовому Університетови скликати окремий просвітно-шкільний зїзд.

Богато инших важних справ для добра українського народу порішив Конгрес.

Щоби всі отсі ухвали та рішення перевести в життє, покликав Конґрес найвисшу народну управу в Америці, зложену з представників головних українських організацій і назвав їх „Обєднаннєм".

„Обєднаннє Українських Організацій в Америці" виходить на народний горизонт в отсей так важний-критичний час, час народнього повстання і бунту, час що кличе до активної праці всіх синів великого українського народу. Обєднаннє дальше являєсь одним одиноким жерелом, з якого помічний-цілющий лік материяльний може найбільше причинитись до здійснення великих мрій, правних змагань, по довершенню котрих має зійти сонце, свободи-волі в Галицько-Українській Републиці. „Обєднаннє Українських Орґанізацій в Америці" се кузня, в якій куєсь сталевий молот на ломаннє скали і розбиттє найдан ляцької тюрми.

Збираючись до сеї праці з посвятою і пожертвованнєм, Екзекутива Обєднання відзиваєсь до всіх українських громад, центральних та місцевих организацій, товариств, брацтв, сестрицтв та всіх Українців і Українок поодиноко:

Браття і Сестри! Важку працю вложено на нас. Вірні народній ідеї, ми хочемо виконати її на добро всего українського ароду. Одначе ми не зможемо нічого зробити без Вашого солідарного та завзятого співділання. Лише в спільних зусиллях усього нашого загалу в Америці лежить запорука, що ся велитенська праця буде виконана.

Від солідарної праці усього українського загалу в Америці залежить ратунок краю та будучність української еміґрації по всьому світу.

Дано у Філадельфії, осідку Екзекутиви Обєднання, дня надолиста, 1922.

ОБЄДНАННЄ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ:

о. ЛЕВ ЛЕВИЦЬКИЙ, предсідатель,

МІСТО-ПРЕДСІДАТЕЛІ:

ДР. СТ. ГРИНЕВИЦЬКИЙ, ТЕО. ГРИЦЕЙ, М. КОЦЮК, В. ГРИШКО.

СЕКРЕТАРІ:

ДР. ВОЛОД. КОВАЛЬ, рекор. М. ДАРМОГРАЙ, фінанс. ІВАН БОРОСЄВИЧ, касієр.

РАДНІ:

о. І. ОРТИНСЬКИЙ, о. М. ГУРИЯНСЬКИЙ, о. В. ЛОТОВИЧ, ДР. В. СІМЕНОВИЧ, Ю. ХИЛЯК, С. Г. СКЕГАР, АНД. ТАРАС, Н. ДЕВИЦЬКИЙ, В. ТЕТАНИЧ, В. ШАБАТУРА, М. ХАНДОГА, М. СОЛОВСЬКИЙ, С. БРИНДЗЕЙ,

КОНТРОЛЯ:

о. В СПОЛІТАКЕВИЧ, о. ДР. М. КОПАЧУК, ГР. ПИПЮК.

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ! Прийміть сейчас участь в боротьбі проти польського наїзду у Східній Галичині, жертвами на Фонд Негайної Допомоги!

ВСЕ ЩЕ ВИБОРИ

Всі републиканські політики, що приїзджають до аВшінгтону, мають бути дуже неохочі до яких небуде заяв про послідні конґресові вибори. Зате кождий демократ вважає за відповідне скинути зі себе через балачку камінь, що наляг йому серце.

Все таки демократи не можуть погодитися про причину републиканської невдачі. Одні з них кажуть, що головною причиною сеї невдачі являється любов американського народа до Вилсона та Ліги Народів, другі кажуть, що народ ніякої подібної любови не має, а републиканська партія не сповнила цілого ряду обіцянок, які дала при попередних виборах, та довела до страшого замішання так внутрішних, як і зовнішних справах краю.

ДОБУВАННЄ ВУГЛЯ ВСЕ ЩЕ ЗРОСТАЄ.

Ґеольоґічний уряд у Вашінґтоні подає, звіт з добування вугля минувшого тижня, з котрого виходить, що добуваннє вугля все ще зростає. Минувшого тижня добуто в Злучених Державах 12 міліонів 600,000 тон, або 200,000 тон більше як попереднього тижня. В сім числі було 1 міліон 900,000 тон.

ВИКЛАДИ ЛЮДОВОГО УНІВЕРСИТЕТУ

відбудуться дальше:

В НЮАРКУ: в понеділок і пятницю, під ч. 49 Beacon Street.

В НЮ ЙОРКУ, в Народнім Домі, саля ч. 3; в второк 14. с. м. о годині 8-мій вечер, викладає Др. Л. Цегельський на тему „Передісторична доба України". В пятницю 17-го с. м. викладає Др. К. Білик на тему „Гіґієна чоловіка".

В БРУКЛИНІ, в гали церковній, що неділі по Вечірни. Викладає Др. К. Білик.

В ФІЛАДЕЛФІЇ зачнуться виклади в найблизшім часі, що буде оголошено. 66

СНІГИ В АЛЬПАХ.

На днях упали в Альпах сніги на висоту 40 ст. Найбільші сніги упали в околиці ґори св. Ґотарда. Запанувала студінь.

ТЕРОР В РОСІЇ.

У Новгороді большевики, розстріляли три монахині і одного полковника, обвинувачених у монархічній аґітації. У Москві розстріляна княжна Анна Трубецкая за шпіонаж в користь Японії.

БЕЗДРОТНИЙ ТЕЛЕФОН УЖЕ РОБИТЬ КОНКУРЕНЦІЮ ТЕЛЕҐРАФОВИ

Одно підприємство для пересилання вісток при посередництві бездротного телефону, подає, що в понеділок воно робило проби з пересиланнєм депеш з одної місцевости в стейті Месечузетс, до пливучого на повнім морю корабля „Меджестик"-а. Підприємство потрафило переслати кождої минути пересічно від 80 до 100 слів. Є се богато краща служба як пересилка бездротним телеґрафом, при помочи котрого найкращі оператори потрафлять пересилати не більше як 25 слів на мінуту. До того кошт пересилки депеш бездротним телефоном („радіом") є богато низчий як кошт пересилки їх бездротним телеграфом. На тій основі ворожать „радіо"-ви, побіду над бездротним телеґрафом.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ЛЯЦЬКІ ПРОКЛОНИ НА АДРЕСУ ПЕТРУШЕВИЧА.

Львівська польська ґазета „Пшеґльонд Понедзялкови" з 24. жовтня, 1922, містить слідуючу статтю:

„Метода ірляндська". Метода ірляндська", о котрій говорив Петрушевич в своїх відозвах і комунікатах, прибирає реальні форми.

Від ряду днів ми є свідками, як Українські банди рабують, палять і мордують, а влада не є взмозі сему зарадити. Населеннє східних повітів жиє у вічній тривозі, непевне життя.

Все то діється перед виборами безпосередно, щоб тому населенню унеможливити голосованнє, бо заняте забезпеченнєм власного життя не може воно думати о виборах.

Варшавські власти забираються до діла без енерґії і знання, і не здають собі справи з величини небезпеки.

Тільки було досі підпалів, мордів, рабунків; знищено молоде життє редактора Твердохліба, який одинокий з малим ґуртком ішов взнеслим шляхом до цілі, узнаючи конечність згідного співжиття обох братніх народів, — а справців тих нещасть не зловлено, а коли щасливим случаєм когось і лапається та поставиться перед доразовий суд, то той всіми можливими способами старається переказати дану справу взичайному поступованню.

Чиж така особлившa метода успокоїть кітловинє, чи противно не усмілить рабітників і убийників? Коли по більше як 500 случаях підпалів, мордів і рабунків ані в однім случаю не примінено кари смерти, то чого можна сподіватись далі? Хиба того, чого нині ми свідками, а може і ще гіршого. Східна мало-польща є від початку світової війни тим нещасним тереном, на якім переводились найстрашнійші бої, де цілі села і місцевости зникали з поверхні землі, де шаліла братовбийча борня з Українцями, а тепер знов розлялись по ній дикі елементи, палячи і мордуючи.

Вісім років тяжких кровавих змагань, то може вичерпати сили найздоровійшого орґанізму, може зломити найсильнійший нарід.

Чи такий стан може вийти на користь Українцям сильно-сумніваємось. Чи здорова більша часть народу не зареаґує против забаганок горстки молокососів і загорілців?

На жаль загал української інтеліґенції пішов тою небезпечною дорогою понад пропасть, звідки може упасти кождої хвилі і більше не встати. Мали ми наочний яскравий примір на похороні Твердохліба. Мимо високих засад християнської любови ближнього обовязку віддання йому послідної прислуги, — був на його похороні тільки один руський священик, і той тільки зі свого шпитального обовязку. Яке сумне свідоцтво дає то о руськім духовенстві, котре явно призналось до солідаризації з рухом убийців і підпалячів.

Легко собі представити, як таке духовенство, стоячи по стороні злочинців, може впливати на віддані в його опіку маси.

Іде відтам тільки посів ненависти і заклик до братовбийчих боротьб; ідуть всілякі злочини; виглядає то, як би ті люди не були слугами Божими, тільки висланниками якихось пекольних сил. Яке поколіннє може виховати таке духовенство, хиба самих злочинців. Чиж розумні люди в українськім народі не бачать того і не мають способу? Чи не хочуть тому положити кінця? Знай, пане Петрушевич, що кровава клятва цілих поколінь спаде на твою і тобі подібних голову; що в луні пожарів і потоках крови іде до тебе неублагаема сила, яка зітре тебе в порох і зґубить твій нарід.

Сі ляцькі проклони, се проклони кровавого злочинця-наїзника, котрому Петрушевич і весь український нарід в Галичині псують рабівничу роботу. Се гнів злодія, якому не дається „довершити діла".

Але на голови Пілсудських, Падеревських і всіх других ляцьких наїзників разом з їх Польщею впаде гнів цілого українського народу, який відімстить тяжко і немилосерно заподіяну йому кривду.

ЯК СОВЄТИ НА УКРАЇНІ ДБАЮТЬ ЗА ОСВІТУ.

Доносять з України, що харківські большевицькі комісарі, що взяли під свій омофор українську освіту, щоби знищити до решти, що московські царі не потрафили, сконфіскували недавно початкову книжку для сільських шкіл за те, що в ній був нарисований Христос в українській сорочці.

Річ ясна, що московські комісарі не зробили сього з якогось поважання до Христа, бо вони гуртом в Христа не вірують. Зробили се з чистого московського шовінізму, який не може дозволити, аби українській дитині нагадувалася чимнебудь Україна.

Вони не малиби нічого проти сього, щоби Христа намальовано в московській чорній рубашці або з московським козирком або з московською гармонійкою в руках, але Христос в українській сорочці та ще серед українських дітий з вишивками на рукавах, се для московського комісаря, що засів в „українськім" наркомосквіті (комісаріяті народної освіти, себто народного затуманювання), було за богато націоналізму...

Книжка пішла з другими в піч комісаріяту. Через українську сорочку Христа український селянин лишився без граматики, дарма що за книжку авторови заплачено, а на заплату комісарі здерли податок зі селян.

Анна Шарльотта Вутцкі.

БОГДАН ЛЕПКИЙ В НІМЕЦЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ.

В моїй піонірській роботі, яку я від кількох літ проваджу, щоб українську літературу розповсюднити в Німеччині, переконалася я, що визначні німецькі часописі, котрі друкують мої переклади з української мови, особливо радо вітають і перед другими дають місце двом українським поетам, а саме Михайлови Козюбинському і Богданови Лепкому. На підставі спису моїх перекладів з української літератури можна переконатися, що Богдан Лепкий есть зі всіх українських авторів найбільше почитний у Німеччині, бо тільки протягом двох літ, (1920—22) було друкованих 20 його творів, переважно прозових, у першорядних німецьких видавництвах.

Хто знає, як тяжко в німецькій пресі, котра нині єсть прямо засипана творами німецьких і чужих авторів, а до того терпить на брак паперу, як тяжко в ній здобути місце для заграничного письменника, той зрозуміє ті великі симпатії для творів українського автора, котрого імя в такій приміром „Дайтше Таґесцайтунґ" вважається одним з найбільше улюблених.

Лучилося мені нераз у моїй літературній практиці, що редактор котроїсь часописи (а вони звичайно самі є першорядними письменниками) після появи нової новелі Лепкого, казав: „Так, того письменника ми знову радо повитаємо".

Мені, як Німці, котра наперед була певна успіху Лепкого, прихильність німецької преси до його творів є цілком зрозуміла. Я певна, що в міру поширення його німецьких перекладів число тутешніх приклонників Лепкого буде постійно зростати.

Бо в його творах полоняє німецького читача, (того що має ще здорове літературне почуття), те, що тріюмфує над мозґовою і еротичною енерґією, — серце.

Це не єсть припадок, що двох визначних німецьких редакторів-фейлетоністів, Отто Guesae (автор славної повісти „Закон") і редактор „Поста", пізнійше „Ґад", тепер „Gartenlaube", (котрий у всіх тих часописях радо друкував твори Лепкого), цілком незалежно від себе з великими похвалами висловлювалися переді мною про „атмосферу" поезій Лепкого.

Gyes-ому дав до того привід „Матвій Цапун", а редакторови „Поста" (і то нераз) прегарний, субтельний ескіз: „Тут продають трумна".

Тая своєрідна духова й душевна атмосфера, це є якраз те, що нас так захоплює в творах Богдана Лепкого.

Вона проникає кожний віршовий і прозовий твір Лепкого, і творить цей злучник,*) котрий провадить нас понад границі націй і рас в країну загально духового,**) вона починається в загальнолюдському і якраз тому веде нас до зрозуміння далеких і чужих нам національних почувань.

Тая атмосфера може критися тільки в справжньому мистецькому творі, бо всяка неприродність вбиває її в самім зароді.

Бажання ефекту шпитить її і з атмосфери перетвоює у нездорові й невиносимо тажкі випари.

Лепкий є поет, котрий мусить бути поетом, бо такий закон носить у собі. Він бувби поетом навіть колиб не надрукував ні одної стрічки. В його творах чується, як бє його серце.

Чуєте це, читаючи, як „Матвій Цапун" серед цвинтарної іділлі, над гробом, котрий собі наперед казав збудувати, переживає свій посмертний відпочинок, чуєте це в „Стрічі" (котру недавно придбав „Берлінер Таґесблят" для свого „Weltspiegel"), коли з віком сільського попівства серед лип пливуть у літній вечір тони музики Брагмса, які капають ніби кров з серця самотної, незрозумілої жінки, тоді як її муж хвалиться перед своїм товаришем богацтвом своїх стаєн і стодол і гадає, що незнати як ущасливив свою „паню". Це єсть те, по при що ми не годні перейти байдуже, не потрутивши мимохіть відповідних струн у своїм власнім серцю.

В настрою „Стрічі" єсть щось з Ґетого:

Heiss mich nicht reden, heiss mich schoergen,
Denn mein Geheimniss ist mir Pflickt,—
Ich moechte dir mein ganzes Innre zeigen,
Allein das Schicksal will es nicht.
(Wilhelm Meister, Mignon Dieder).

Те саме криється і в инших творах Лепкого, але нігде так глибоко, як в деяких його віршах.

У вересні 1920 року видрукували майже рівночасно три великі німецькі часописи три оповідання Лепкого: „Die Post" — „Wie die Toten erscheinen", — „Vossische Zeitung", — „Die unguеltigen Fuenfer" — і „Deutsche Allgemeine Zeitung" — „der Besuch".

Поетично останній твір (Гостина) здається мені найсильнійшим. Що в першім нарисі з субтельним гумором взято з наївної хлопської душі, те в останніх ніби несвідомо перетворюється в містику, далеку від примітивного почуття, котра навпаки сильними, смілими кроками переходить понад доктрінерство*) в країну невідомого. Я знаю мало таких містичних творів, котріб так переконуючо впливали, як „Гостина", яка не гонить за ніяким ефектом, і якраз своєю простотою так сильно нас вражає.

Так само „Die Rache" („Кара"), котра давить ніби ґльоб почуттєм вини й ненависти, пристрастею здавленою у собі, а є овіяна терпіннєм людини і природи.

Коли в Німеччині знати-муть українське село, його людий (людяних людий!) і його природу, так станеться се завдяки новелям Лепкого.

А коли зрозуміють Німці політичну траґедію українського народу, то буде це завдяки його віршам, особливо „Ноктурнови". А всілякі „касові твори", всілякі крикливі „Vagabundengeschichten" мати-муть короткотріваючий і скоропроминаючий успіх.

Що Німеччина вміє ще цінити людське достоїнство в артистах, це показала вона з нагоди великого і гордого свята в честь Ґерґарда Гавптмана.

Богдан Лепкий, це оден з найвірнійших сторожів гідности українського народу, представник української чести, — удохновенний і етичний!

І те запевнює йому симпатії німецького народу.

(Перевід з німецького).

*) Ferbindendes Element.
**) las Allgeisstige.

*) Schulweiheit.

Богдан Лепкий.

Намова.

Було їх в повній збруї хлопів чотири, —
Він сам оден. Взяли. Ведуть до кватири.

„Де курінь твій тепер? Говори!" — „У полі".
„Як і яким шляхом пустився?" — „До волі".

„Кілько оружжя і людий?" — „Не багато".
„Хто веде, який лад, як воюють?" — „Завзято".

„А! Мудрагель, мудрагель!. Послухай!. Раджу,
Правду скорійш говори". А він: „Не зраджу".

„Ах ти хахол, ти чорт! Хиба я не маю
Стричка на карк твій твердий?" — „Знаю. Чекаю.."

ЧОРНІ ДНІ ГАЛИЧИНИ.

Процес Федака. — Останні „приготовання" до виборів. — Понад три тисячі арештованих.—„Русіні нєх глодуйон!"—Смерть скатованого українського вязня.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Від минулої суботи до сьогодня, себто протягом чотирьох днів, Східна Галичина була відтята від зовнішнього світу. Зі Львова не надходили ніякі часописи, не лише українські, але й польські. З „певних" жерел вже тут переказувалось, що „Діло" закрито, що в Галичині діється „щось страшне"... Серце краялося від розпуки, від побоювань перед тим страшним невідомим, що могло знова спіткати наш замучений, стікаючий кровю край.

Варшавські польські часописи приносили короткі, але тим не менше покручені й баламутні звістки з **процесу Федака.** Виходило з тих звісток, що процес мав би відбуватися нормально, що по скінченню зізнань Федака почали складати свої зізнання другі обжаловані. Але що то за зізнання й що взагалі діється в Галичині — про це можна було тільки губитися в здогадах.

Аж нині, по чотирьох денній перерві, прийшло свіже число нібито „закритого" „Діла". З нього довідуємось, що наша одинока краєва щоденна часопись була перешкоджена в своїм виході не зовнішніми причинами — хоч не бракує і тих, — а **друкарським страйком,** що несподівано виник у Львові. Треба правду сказати: дуже дивний це страйк! Невже **українські** друкарські робітники у Львові — а „Діло" друкується в **українській** друкарні — не розуміють, що бувають моменти, коли страйкувати не можна, коли страйк стає **злочином проти нації?** Невже ідея **клясової солідарности** переважає в них ідею **національної солідарности**.

Та це нас занадто даеко завело-б, коли-б ми тут стали вияснювати львівським українським друкарям, що їх страйк під таку критичну хвилю, як нинішня, є нічим не оправданим актом **асботажі** супроти власної нації. Задовольнимося обіцянкою редакції „Діла", що вона буде старатися в міру ложливости видавати часопис хочби неперіодично і в зменшенім форматі. Знова редактори самі складатимуть свої артикули і замітки, як це було підчас попереднього друкарського страйку у Львові. Знова большевицька „Земля і Воля" називатиме тих редакторів „страйколомами" за те, що вони совісно виконували свій **національний обовязок,** тоді як робітники гуляли й підтримували своїх польських „товаришів" (!).

Стара історія!

* * *

Що-ж діялося в цих днях в Галичині?

Процес Федака триває вже шість днів. Зізнання самого Степана Федака заняли половину другого й цілий третій день. Як читачі „Свободи" вже знають з мого попереднього звіту, **Федак не боронився, а нападав, не оправдувався, а обвинувачував.** Його зізнання були найповнійшим, найбільш яскравим і найширше обґрунтованим актом обжаловання проти польської влади в Східній Галичині, якого тільки можна жадати. Коли вийде стенографічний звіт з тих зізнань, світ аж тоді мати-ме ясний і повний образ невимовних терпінь галицько-українського народу за останні три роки.

Такої поведінки Федак додержав до кінця своїх зізнань. Він непохитно удержався на раз занятім становищі й вийшов переможцем зі свого словесного двохденного поєдинку з ляцьким трибуналом.

Дні четвертий, пятий і шестий були присвячені зізнанням других обжалованих: **Франца Штика, Дмитра Палієва** та **Остапа Коберського.** З акту обжаловання, надрукованого в своїм часі в „Свободі", читачі знають, що ціла справа співобжалованих Федака властиво повстала наслідком зізнань, які дав Штик підчас першого поліційного допиту. Штик тоді назвав низку других осіб, оповів несотворені річі про „змову", в якій нібито мав брати участь Федак, і взагалі дав поліції та прокураторії богато матеріялу для утворення „процеса-монстра".

Ще в тюрмі Штик підчас дальших зізнань зрікся своїх попередніх „ревеляцій", заявивши, що їх з нього витягнули **підступом, погрозами й навіть побоями.** На процесі він тримається краще й стоїть на тім, що його перші зізнання йому вложила в уста поліція, у дійсности-ж він ні про який „компльот" нічого не знає. Не зважаючи на це, його всетаки не можна рівняти з иншими обжалованими, які тримаються спокійно, упевнено і з достоїнством.

Дмитро Паліїв, голова Краєвої Стiдентської Ради, до ніякої вини себе не признав і так саме, як Федак, заявив, що польського суду над собою не признає, польським горожанином себе не вважає і цілий сей процес уважає актом насильства над суверенними правами Східної Галичини.

Подібну заяву зложив і **Остап Коберський.**

* * *

Коли ся кореспонденція дійде до Америки, ляцька виборча комедія в Східній Галичині вже буде скінчена, але ще не будуть загоєні ті рани, які вона нанесла українському населенню. Ті рани ще довго будуть ятритись і кричати до неба о пімсту!

Одна з таких ран — масові арештовання серед галицьких Українців. Перед кількома днями мова була про тисячу шістьсот арештованих. Нині можна вже говорити що найменше про **пять тисяч увязнених Українців.**

Нема змоги перечислити тут усі арештовання останніх днів. Згадаємо тільки про визначнійші.

У Львові, крім арештованих редакторів „Діла" Ф. Федорцева та М. Струтинського, арештовано ще співробітника тої часописи **Романа Голіяна.** Далі у Львові арештовано поета **В. Бобинського,** члена центр. комітету укр. с.-д. **Панаса Феденка** (Придніпрянця), адміністратора гр. кат. семінарії **П. Вишневського,** голову філії „Просвіти" д-ра Івана Волошина і **дочку ґенерала Тарнавського** (начальника У. С. С.) **Людмилу.**

На провінції переведено масові арештовання Українців у Винниках, Чешанові, Самборі, Бібреччині, Скільщині, Жидачівщині, Коломиї і Коломийщині, Щиреччині, Комарному, Перемишлі, Станиславові, Стрийщині, Долинщині, Бережанах, Любачівщині, Раві Руській, Рогатинщині, Тернопільщині, — коротше кажучи, в цілій Східній Галичині, не минаючи ні одного повіту, ні одного кутика. Арештовується людей справді **масово,** себто не одиницями, а десятками й сотками. Арештовується всіх без вибору: інтеліґентів, духовних осіб, студентів, учеників ґімназіяльних, селян, жінок, дітей.

Настал пора жнив у польських вязницях!

* * *

Польща „вища культура" виявляється у всім, і розуміється також у поводженню з полоненим ворогом.

Засада всякої війни, всякої боротьби — не бити лежачого, не знущатися над безоружним — у царстві „білої курки" не визнається. З українськими арештованими Ляхи поводяться так, як поводяться хіба дикуни-людоїди зі своїми полоненими, засудженими до оскальповання.

У львівській тюрмі при вул. Сапіги до арештованих Українців, спроваджених з Любачівщини, **не допускають ніяких харчів.** Причина:

— Русіні нєх ґлодуйон!...

У селі Ямниці, Станиславівського повіту, арештовано 20 українських селян і **закутих** у **кайдани** відставлено до Станиславова.

Чому закутих? Очевидно, з тої самої причини, чому „Русіні" мусять голодувати. Хай знають ляцьку культурність!

У Коломиї, де арештовання набрали особливо широких розмірів, арештованим **два дні не давали нічого їсти.**

А в тім числі „Діла", що нині прийшло, знаходимо таку замітку:

„Страшні поголоски.

По місті розійшлися чутки, що арештований студент Яцура, якого при слідстві тяжко побито, помер наслідком побоїв. Поліційна канцелярія в тій справі відмовляє всяких пояснень".

* * *

І всетаки, не зважаючи на ці всі терпіння, доносять з краю голоси бадьорности й надії. „Пригноблення у нас немає,— пише кореспондент з Тернопільщини. — Кождий з нас певний, що перетриваємо і цю нову хуртовину, що її нам несуть наші сусіди".

Так свято й непохитно вірить край в остаточну перемогу справедливости!

Берлін, 1. листопада.

Радянин.

РУХ У ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. Бр. св. Ґеорґія, від. 239 У. Н. Союза повідомляє, що мітинг відбудеться о годині 12.30 пополудни в неділю, 19. листопада 1922 в гали У. А. Горожан під ч. 822 Франклин ул. На порядку нарад будуть важні справи до полагодження, також само буде прийматися нових членів. — І. Жмутин, предс.; Н. Волос, секр.

РАЧЕСТЕР, Н. Й. Бр. св. Йосафата, від. 21 7У. Н. Союза подає до відома своїм членам, що мітинґ відбудеться в неділю, 19. листопада 1922 о 2. год. пополудни на церковній гали. Проситься всіх членів прибути на сей мітинґ, бо є дуже важні справи до полагодження. Член неявившийся заплатить кару 50 цнт., а урядники 1 дол. — І. Пастущин, секр., М. Бінашевський, предс.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. Подається до відома членам тов. ім. Івана Франка, від. 83 У. Н. Союза, що звичайний мітинґ відбудеться в неділю, 19. падолиста в домі Укр. Ам. Горожан під ч. 822 Н. Франклин ул., точно о годині 2-ій пополудни. Проситься всіх членів щоби прибули на мітинґ, бо суть важні справи до полагодження. Хто з членів не прийде на мітинґ без важної причини, заплатить кару 1 дол., а урядник 2 дол. — І. Витязь, секр.

АЛЕНТАВН, ПА. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 147 У. Н. Союза повідомляє всіх своїх членів, що річний мітинґ відбудеться в неділю, 19. падолиста, о годині 1.30 пополудни в парафіяльній гали під ч. 803 Фронт ул. Проситься всіх місцевих і позамісцевих членів, щоби прибули на сей мітинґ, бо буде вибір нових урядників на р. 1923. Всі довгуючі члени щоби виповнили свої залеглости, бо котрий член не заплатить, буде суспендований. Будеть приниматися нових членів за половину вступного. Нехай не буде ані одного члена, котрий би не привів зі собою одного нового члена, за що отримає нагороду 50 цнт. Рівнож і ми урядники взиваємо всіх Алентонських Українців, котрі ще не стоять в жадній орґанізації: Приходіть на неділю і впишіться до У. Н. Союза, бо се є наша найстарша і найліпша орґанізація, котра обтерла слези не одній вдові й діточкам. — І. Заяць, секр.; Д. Рудакевич, предс.; С. Цебенко, кас.

ЧИСЛО ЖЕРТВ ЗЕМЛЕТРУСУ НАЧИСЛЯЮТЬ НА ТИСЯЧІ

САНТІЯГО, 12. падолиста. — З частинним привернением телеграфічних та телефонічних получень межи поодинокими місцевостями Чіле приходять щораз численнійші вісти про знищеннє та жертви, спричинені великим землетрусом, що навістив ціле західне побереже країни Чіле.

На основі перших донесень можна вносити, що число жертв певно перейде тисячку. Найбільше потерпів округ Валенар, в котрім одним начислено понад 500 трупів. Ціла місцевість знищена зовсім землетрусом, так, що не остався в ній ні один цілий дім. В подібний спосіб потерпіли всі доокоричні міста та села. В місті Кокімбо зпід румовищ добуто досі 25 трупів.

Хто мав на стільки притомности ума, щоби приглядатися морю в час катастрофи, той потверджує зроблену другими обсервацію (спостереженнє), що підчас цілого землетрусу море було дуже збурене. Вчені пояснюють се тяжкими забуреннями на дні Тихого Океану. Видці стверджують, що на поверхні води океану повставали нераз величезні вирви, які втягали цмоком в середину величезну масу води. Море виглядало так, немовби дно океану тріскало в кількох місцях та творили силющі пропасти.

ТИСЯЧІ ЛЮДИЙ БЕЗДОМНИХ

САНТІЯГО, Чіле, 13. падолиста. — Після тимчасових обчислень, в місті Комібо та околиці є тепер понад півчверта тисячі людий, обездомлених через землетрус.

Уряд зорганізував сейчас допомогу бездомним та вислав її під охороною військової сторожі. Рівночасно заграничні відділи Червоного Хреста теж повисилали свої ратункові відділи до околиці, навіженої трясеннєм землі.

Чілійське правительство поставило в своїм конгресі домаганє визначити на ратунок суму міліона песів.

АМЕРИКАНСЬКО-ТУРЕЦЬКЕ НАПРУЖЕННЄ

ВАШІНГТОН, 13. падолиста. — Високі дипльоматичні урядники уважають відносини межи американським урядом та турецьким національним урядом Кемаля зя напружені до краю.

Однак, рівночасно урядники заперечують кружляючі вісти, буцімто турецький уряд вислав до американського ще одну ноту, в котрій він буцімто мав заявити, що дальший побут американських кораблів коло Константинополя без дозволу Турків будеться уважати за провокацію Туреччини. Американський уряд такої ноти не одержав. Не правдою є також, що американський уряд мав вислати якусь ноту до Туреччини.

КЛЄМАНСО НЕ ХОЧЕ ДЕБАТУВАТИ ПРО ВЕРСАЙСЬКИЙ МИР З ЛЬОНГЕТОМ

НА КОРАБЛИ „ПАРІ" на повнім морю, 13. падолиста. — Бувший французький премієр Клеменсо, що їде тепер до Злучених Держав на ряд політичних промов, дістав телеграму від французького соціялістичного посла Льонгета, даючого відчити в Злучених Державах, в якій Льонгет визиває Клемансо на дибату в справі версайського договору.

Клемансо вислав сейчас телеграму, в котрій відклонюється ставати до дебати з Льонгетом. Своїм товаришам Клемансо подав за причину такого рішення, що він готов до дебати з Французом лишень у Франції.

ЩЕ ОДИН ЗЕЛІЗНИЧИЙ СТРАЙК

НЮ ЙОРК, 13. падолиста. — Робітники, заняті ладованнєм та перноშеннєм пакунків на стації Вейверлі Трензвер коло Нюарку, вийшли на страйк та стараються втягнути до нього також других робітників своєї категорії на цілім нюйорській окрузі Пенсильвенійської Зелізниці.

Підприємство постановило зломити страйк, і вже почало нанимати страйколомів на місце страйкарів.

СУД НЕ ДОЗВАЛЯЄ ЯПАНЦЯМ СТАВАТИ ГОРОЖАНАМИ

ВАШІНГТОН, 13. падолиста. — Найвисший Суд Злучених Держав розбирав сими днями два позви Япанців, живучих в Америці, які позивали рішенне низших судів, забороняюче їм ставати горожанами Злучених Держав.

Найвисший Суд признав рішення низчих судів важним, бо американський закон виразно постановляє, що лишень людина білої раси може стати горожанином.

ВЕЛИКІ ІМІГРАЦІЙНІ ОБМАНЬСТВА

НЮ ЙОРК, 13. падолиста. — Іміграційний комішенер в нюйорськім порті заявляє, що він впав на слід цілого ряду обманств, поповнюваних підлеглими йому іміграційними урядниками, які за хабарі мали впускати до Америки імігрантів.

В однім случаю іміграційний урядник мав взяти від імігранта 360 долярів за перепущеннє його через Елис Айленд.

ДОМАГАЮТЬСЯ ПЕРЕПРОСИН ВІД НІМЕЧЧИНИ

ПАРИЖ, 13. падолиста. — Аліянтські уряди вислали до Німеччини остру ноту, в котрій домагаються урядових перепросин за те, що на аліянтських офіцирів напала товпа коло Пасава, в Баварії.

ПОВІДОМЛЕНЄ:

Отсим повідомляємо, що всякі листи і письма в справі Обеднання належить слати на слідуючу адресу:

„OBIEDNANIE"

963 N. Franklin St., Philadelphia, Pa.

Екзекутива Обеднання приготовляє всякі інформаційні письма, друкує відозви і статут, щоби в як найкоротшім часі з добрим підготованнєм забрати до виконання задачі, до якої покликав її конгрес.

За всякими інформаціями прошу звертатись на повисшу адресу Обеднання.

ЗА ЕКЗЕКУТИВУ ОБЕДНАННЯ:
Др. В. Коваль, реж. секретар.

ДОПИСІ

БРІДЖПОРТ, КОНН.

Заходом „Товариства Помочі Голодним України" зібрано для голодного населення України на зборах та вічу $45.50.

Жертву зложили: по 4 дол. Анастазія Бих; по 3 дол. Йосиф Волк і Василь Кузів старший; по 2 дол. Олекса Кобрин, Николай Гайда, Леонтій Бих, Никола Никорчук, Михайло Мандрона, Василь Щербатюк, Василь Кузів молод.; по 1.50 дол. Петро Сливинський і Теодор Тишко; по 1 дол. Матій Ницак, Михайло Галькевич, Володимир Венгринович, Анастазія Кобрин, Марія Галькевич, Петро Червоновський, Григорій Демський, Никола Мельник, Стефан Лободинський. Теодор Дрозд, Василь Глива, В. Старлар (Жид), Михайло Підвудчене, Йосиф Мартин; по 50 ц. Йосиф ....., Дмитро Чорнявський, Іван Глива, Степан Івацішин, Григорій Пиварнік, Юрко Венгринович, Степан Сароцький, Іван Мотика, Ілія Гуцул. На покриття розходів прийшло зі зборів і віча $9.09. Всего приходу разом $54.59,

За ухвалою більшости віча, з 27-го серпня ц. р. вислано негайно через American Relief Administration, N. Y. C., чотири Food Drafts по 10 дол. до чотирох українських інституцій в Києві на адреси слідуючі: The Ukrainian Medical Academy, c|o Eugene Cherniachavsky, Kiev; The Ukrainian Academy of Sciences, c|o E. Tymchenko, Boulevard, Kiev; The Ukrainian Institute of Popular Education, c|o A. Hrushevsky, Kiev; The Ukrainian Scientific Saciety, c|o Mrs. Tkachenko, Podwalna 36, Kiev.

Вислано дня 20-го жовтня ц. р., на ствердженнє чого залучаю до редакції Свободи одержані посвідки від A. R. A. чч. 250052, 250053, 250054, 250055.

Розходи є слідуючі: Бесідникови $9.15; летючки на віче $3.50; оголошенне зборів 75 цнт.; секретарські розходи $1.19. Всего розходу разом $14.59.

Ол. Кобрин, голова.

ЕМБРІДЖ, ПА.

Емрбідж, Па., та околиця.

Ледви минулося страхіття вуглевого і зелізничого страйків, що довго і гірко давались відчути великій масі української еміграції; ледви минулось безробіття та марево його страшних наслідків, — сейчас відновляєсь славна жертвольбивість патріотичної і свідомої частини нашої еміграції, котра зараз спішить з допомогою там де її сейчас потрібно, поневоленій вітчині. Край наш в огни. Люті вороги Лях і Москаль, нищать його з корінем. Брати наші останками сил ставлять опір і тому поміч наша тепер найбільше потрібна. Поміч велика і негайна. Неменче вона потрібна і тим, що окалічілі і обезсилені, безпомічно загибають, а це Українським Інвалідам.

На ту ціль Українці з Емрбідж, Па., і околиці зложили як слідує: В Емрідж на руки дд. Стефана Гомеяка і Василя Ленчицького котрі потрудились збіркою: Н. Жук $2.00; Т. Гринкевич, Т. Гречун, С. Вуйтович, Марія Стефаняк, А. Опалка і о. І. Ортинський по $1.00; М. Ощипок, М. Федацький, І. Фірич, Т. Фізор, Н. Бутний, Ю. Колодійчук, Г. Набзяк, І. Бабяк, А. Венгрій, Н. Камінський, І. Пліщка, І. Кляйний, М. Пиндяк, А. Гриневич, М. Родьо, К. Лабан і С. Петришин по 50 цнт.; Катерина Антошик 30 ц.; Б. Вировський, В. Петришак, А. Нановський, Марія Єсик, М. Добрянський, В. Белей, С. Мидяновський, В. Раман, В. Ружицький по 25 ц.; М. Найжик 20 ц. і Д. Камінський 10 цнт. Разом $19.35.

В Літсдейл, Па., на руки дд. Михайла Фука і Петра Войтечко що трудились збіркою: М. Срадомський і Катерина Тимчок по $1.00; М. Кісьо, М. Бабяк, П. Войтечко, Ю. Назаревич, С. Кріль, І. Гегега, А. Сушко, І. Глухий, Т. Гурняк і І. Юрчак по 50 цнт.; Т. Гринкевич, П. Матисин, Н. Чесновський, Марія Думосараб, А. Махник, Т. Пишок, І. Мельник, Т. Федусько, Д. Герега, С. Кость по 25 ц. Разом $9.50.

В Економи, Па., на руки дд. Теодора Балондят і Василя Лех, котрі трудились збіркою, зложили: Василь Керда, Пилип Сивий, І. Герега, В. Лех, Т. Баландят по 50 цнт.; О. Бабяк 30 ц.; І. Чимчик, Т. Вогурок, С. Столяр, Д. Шиманяк, В. Коваль, М. Білик, І. Волошин, М. Боднар, по 25 ц.; Д. Столяр 15 ц.; І. Вітов, І. Яеечник по 10 ц. Разом $5.15.

Цілу збірку разом в сумі $84.00 по обтрученю 10 цнт. на кошт пересилки переслав д. М. Фук доляровими чеками Ам. Екс. Ко. чч. 2992564 і 2992565 за посередництом Свободи у призначене місце.

В справі дальшого несення Негайної Помочи рідному краєви з цих трох місцевостий проситься порозуміться на адресу: Михайло Фук, 606 Мемфорс Евню, Ембрідж, Па.

І. К.

КЛІВЛЕНД, О.

Гостина Українського Національного Хору в Клівленді.

Дня 29. жовтня с. р. відбувся в Клівленді концерт Укр. Нац. Хору в одній з найкрасших саль, а се в Месоник Гол.

Саля крім послідних місць не була заповнена. Головна причина — запізний адвертайзмент. Оголошення наліплено в четвер перед приїздом Хору, а Хор співав в неділю.

Виконанне точок концерту стоїть поверх усякої критики. Тут Укр. Нац. Хору по містах Европи, а тепер Америки, се один тріюмфальний похід. Місцева клівлендська критика висказалася з такими похвалами для Ккр. Нац. Хору, якими жаден з хорів, що тут гостили, не може похвалитись.

Один з критиків написав, що найкрасше було-б, якби диригенти усіх хорів американських зіхались, хотяй на один тиждень на конвенцію, та прислухались, як Укр. Нац. Хор співає, а опісля постарались іти його слідами.

Другий сказав, що се хор, якого йому ще не лучалося чути ні тут ні в Европі.

Хор називається Український Національний Хор і задачею його є дати пізнати світови душі нашої прегарної народньої мельодії. А є таке богатство той мельодії не тільки для хору але й для сольових точок, що програма може цілком обійтись без творів російських, безперечно прегарних, клясичних, але всеж не наших українських. Музичний світ артистичний в Америці обізнаний з музичними творами російських клясиків і для нього се не так цікаве як народня мельодія українська, якої ще не чув.

Підприємець, п. М. Рабінов може бути певний, що до матеріяльного успіху причиниться більше чисто український концерт аніж російська вокальна штука.

Се вражає і Українців, котрі всюди матеріяльно підтримують се підприємство, а американську публику баламутить, так що вона не визнається, що се властиво є, чи російська вокальна штука чи українська, чи якась мішанина ні сього ні того.

По концерті уладжено гостину для хору в готелі Голленден заходом і коштом кружка Українців. Що в тій гостині не взяло участи більше місцевих Українців, вина менаджера Хору, бо до послідної хвилі місцеві Українці не знали, чи буде хвиля часу на гостину для Хору чи ні.

Підчас гостини о. Ф. Тарнавський повитав Хор; висказав йому подяку за його працю, вказуючи на задачу, яку пісня народня зробила в найтяжших хвилях нашого народнього відродження, і на ціль яку ще є перед нею. Висловив бажанне, щоб Хор все стояв на чисто народньому українському грунті, бо тільки сею дорогою познакомить чужинців з Україною, а нас загріє до дальшої боротьби за ідеал единої Великої України.

Д. Кошиць відповів на се гарною промовою та запевненнєм, щойно стараннєм буде усе в тому напрямі трудитись.

По вечері співаків усіх відвезено на дворець в дальшу дорогу до Шікаго, Ілл.

Щодо співаків самих то видно по них сильне умучення ізза недостачі спочинку. Як так дальше піде, то вскорості не один з цих співаків бо наслідком того погубляться по дорозі.

Т.

НАПРУЖЕННЄ МЕЖИ АЛІЯНТАМИ ТА ТУРКАМИ

КОНСТАНТИНОПОЛЬ, 13. падолиста. — Ангорський уряд приказав своєму губернаторови в Константинополи не уступати в нічім аліянтським урядам та домагатися повної контролі над цілим містом і округом.

Аліянти далі стоять на своїх домаганнях, через що межи обома сторонами прийшло до дуже острого напруження.

СОЦІЯЛІСТИ НЕ ДАЛИ ГОВОРИТИ МІНІСТРОВИ

ДАНДІ, Англія, 13. падолиста. — Бувший міністер кольоній в кабінеті Лойда Джорджа, Винстон Спенсер Черчил, мав виголосити тут промову в обороні своєї політики, але місцеві соціялісти криками не дали йому прийти до слова та зірвали збори.

РОЗБОЇ ПІД ПАНОВАННЄМ БОЛЬШЕВИКІВ

МОСКВА, 13. падолиста. — Пятеро людий, заарештованих московською поліцією, признались до вбивства 108 осіб, в тому числі жінок і дітий. Мотивом вбивств були рабунки.

В одному случаю банда убила 18 осіб, зібраних на святкование уродин. В другім случаю убито цілу родину, зложену з вісім осіб, в инчих знов случаях убито всіх присутних, так що по вчинку не лишалися ніякі свідки. Злочини поповнено в ріжних околицях Росії протягом року.

ОСТРА КРИТИКА ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ПУАНКАРЕ

ПАРИЖ, 13. падолиста. — Фінансова політика французького уряду Пуанкаре стрінулася з острою критикою в палаті послів французького парляменту.

Була хвиля, що здавалося, що противники уряду потрафлять повалити міністерство Пуанкаре. Вратувало його лишень скоре згуртованне прихильників. Противники домагалися значних обмежень видатків. Консервати атакували уряд за його недбалість в збиранню податків від фармерів.

БОЛЬШЕВИКИ БОЯТЬСЯ ФАШИСТІВ

МОСКВА, 13. падолиста. — Зїзд Третого Інтернаціоналу займався тепер дуже горячо питанием поборювання зросту фашистів, які на погляд членів конгресу приємують собі що раз більше прихильників в ріжних краях Европи, передусім в Німеччині, Польщі, Ромунії, Угорщині та Чехословаччині.

Большевицька газета „Правда" поміщує з приводу сих дебат статтю, в котрій кажеться, що сила фашистів що дальше, то стає щораз більше інтернаціональна так політично як економічно. Стаття додає, що комуністична партія мусить поставити фронт проти фашистів та не дати, аби фашизм зріс до такої сили в других краях, до якої він зріс в Італії.

Як видно зі статті, московський большевицький уряд боїться, що подібний рух почнеться також в Росії; щоби мати можність виступити проти нього, уряд думає зажадати продовження обовязуючої сили надзвичайних мір, які мали вже покінчитися в короткім часі.

ВИБОРИ В ПОЛЬЩІ

ВАРШАВА, 13. падолиста. — Вчора відбулося голосованне через електорів на членів польського сенату в Варшаві.

Перше спільне засіданне сойму має відбутися дня 28. падолиста. В половині грудня сього року має відбутися вибір начальника польської держави. Велика правдоподібність, що вибраним буде наново Пілсудський.

Донесення про вислід виборів до сенату надходять поволи. У Варшаві вибрано покищо двох вшехполяків, одного соціяліста та одного Жида. В богато округах Жиди цофнули своїх кандидатів, а місто сього дали своїм прихильникам приказ голосувати на лісту національних меншостий.

ФРАНЦІЯ МАЄ ЩОРАЗ МЕНЧЕ ДІТИЙ

ПАРИЖ, 13. падолиста. — Офіціяльна статистика Франції показує, що минувшого року родилося в державі о 70,000 дітий менче, як попереднього року.

МАСОВІ АРЕШТОВАННЯ В МОСКВІ

РИГА, столиця Латвії, 19. жовтня. — Після довірних вістий з Москви советські власти поарештували сотки торговельних і промислових людий в Москві. Крім приватних осіб, а особливо таких, що провадили торговлю чужоземними грішми, цінними металями і клейнодами, були арештовані урядники зелізничої управи, державної канцелярії для чужого промислу, головної управи для угля, й інші. Причина арештовання була, що ці комуністи робили собі приватні інтереси. Підчас рівночасних ревізій в мешканнях арештованих, були реквіровані і сконфіскованні всякі чужі гроші і цінности.

Несподіване арештованнє і сконфіскованнє цінностий, котрими цілі місяці провадилось торговлю отверто і легально, викликали великі невдоволення проти влади. Ходять поголоски, що ліва комуністична опозиція дуже значно зросла в силу і що в Росії грозить поворот комуністичної політичної економії, проти теперішної нової політичної економії, яку запровадив Ленін.

СВІТОВІ ЗБІЖЕВІ РИНКИ.

Про уклад цін збіжа на світових ринках рішають в нинішних часах не лише хліборобські мотиви, але в ще більшій мірі відграють тут ролю мотиви політичні. Крім внутрішно-політичних і економічних умов даної країни, цим разом події на близькім Сході, чи там міжнародній конфлікт ізза Царгороду відбились замітно на світових торговицях. Із цього вихідного становища треба ставитися до варіяцій цін, бо властиві умови хліборобської продукції, як і статистичні дані світового заосмотрення не виказують ніякої зміни.

На термінових біржах північно-американської Унії після довшої звишки ціни виказують зворот в противному напрямі. Цифри видимих запасів дещо зросли, але звідомлення про осінні трансакції такі розбіжні, що образ фактичних відносин не дасться уявити. Про канадійські жнива нема точних вістей, всеж таки збірка відбулася без атмосферичних перепон. В Арґентині посівна площа збільшилась о яких 10 прц. і експортову надвишку пшениці оцінюють там без перепадного оптимізму на 20 мілїонів квартерів.

Інтересні вісти доходять з Індій. Хотяй вислід жнив перевисшує торічну продукцію о 50 прц., ціни в самім краю є значно висші від пересічних цін на світових ринках. Насуються правдоподібні здогади, що цифри про богатство жнива опираються на дуже оптимістичних оцінках. Австралія нарікає на брак дощу, одначе вигляди не заповідаються некорисно.

Про західно-европейські краї не чувати нічого нового. Заслугує на увагу, що Франція спроваджує з Марока пшеницю без митової оплати, щоб заморським імпортом не впливати некорисно на курс французького франка.

Від якогось часу можна читати в ріжних заграничних часописах, що жниво в Росії дало вдоволяючий вислід та що Росія могти-ме вивозити збіже заграницю. Ці донесення треба приймати з найбільшою резервою, бо по обчисленням „Економіческой Жізні" російська посівна площа виносить сього року лише 60 до 70 прц. того, що засівалось перед війною. Коли додати, що сьогорічний стан жнив склясифіковано на 2.9, то дістанемо яких 1,800.000 пудів, так що ледви чи лишиться щось на експорт.

Офіціяльний орган обчисляє також, що ціна українського збіжа виходить о 30 прц. дорожше від найвисшої збіжевої ціни в західній Европі і навіть найнизша російська ціна перевисшає 35 до 6 прц. відповідну ціну европейську. Отже тим більше є неможливим числитися з вивозом збіжа із совітської федерації.

Цифри німецького жнива випали також низші, чим раній надіялись. На берлінській збіжевій торговици тихо, не робиться майже ніяких збіжевих трансакцій, зате ціни муки ідуть заедно в гору.

Оживлений рух панує на чехословацьких збіжевих торговицях. Великий попит особливо за ячменем, причім замітний експорт кращих ґатунків.

На Угорщині виступає інтензивно внутрішна консумція муки, якої закуповують більші скількости по високих цінах, тим більше що у достава пшениці до млинів доволі трудна.

На збіжевих торговицях в Польщі знаменний застій. При мінімальній продажі великий попит на тверде зерно. З огляду на постепенний спадок польської марки продуценти здержуються з продажю, викликуючи звижку цін.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ЕКОНОМІЧНА КРІЗА В ЕВРОПІ.

Бувший італійський президент міністрів Фр. Нітті, що управляє живу пропаганду в справі ревізії фінансових постанов версайлського трактату, а саме в справі счеркнення репарацій і воєнних довгів, затягнених між державами антанти, оголосив статтю, в якій обговорив упадок Европи і світову крізу та дав огляд грошевих зобовязань держав коаліції.

По його обчисленням Злуч. Держави є вірителями около 10 міліярдів долярів. Сама Англія винна Америці 4,277 мілїонів, довг Франції доходить 3 міліярдів, Італії 1,648 мілїонів. Америка, що визначається дуже доброю купецькою калькуляцією, здає собі справу, що вигляди звороту цих довгів є дуже малі, бодай так довго, як довго удержування під оружем значних армій абсорбуватиме економічні сили держав. Лише Англія спроможна заплатити, зате Франція і Італія не тільки не можуть вивязатися зі своїх зобовязань, але впливають некорисно на економічний розвиток Европи, наслідком чого Америка, не могучи експортувати до Европи, виставлена на більшу страту як через неможливість стягнення довгу.

Друга держава, Англія є вірителем сум, що виносять 1,778 міліярдів фунтів стерлінгів, себто около 7 міліярдів долярів. Франція винна їй 557 мілїонів фунтів, тількож винна їй Росія, Італія 476, Бельгія 94 мілїонів фунтів. Вірительности Англії у своїх домініях виносять около 3 міліярди долярів, так що загалом беручи сума всіх вірительностей Англії рівняється сумі вірительностей американських. І Англія заінтересована в розоруженню та і повороті Европи до нормального економічного життя, бо инакше годі вимагати від неї сповнення зобовязань супроти Америки, якщо нема виглядів стягнення инших союзницьких довгів.

Стан вірительностей і довгів Франції представляється менше більше так, що квоті довгів 3 міліярдів долярів в Америці і 560 мілїонів фунтів в Англії протиставляється квота до 300 тисяч мілїонів золотих марок, яких Франція надіється від Німеччини.

Франція виходить зі становища, що як держава, котра поносила найбільші жертви у світовій війні, повинна користати із счеркнення її заграничних довгів, яких не годна заплатити, але на думку Ніттія не бачить того, що сама домагається від Німеччини, котра потерпіла величезні страти кольоніяльні, територіяльні і в кораблях, заплати репарацій значно більших, чим саме ті довги, яких Франція не є в силі заплатити.

Італія винна 21 мілїонів лірів в золоті. Італійський уряд не бере поважно справи репарацій. Лихий економічний стан держави є причиною, що не може думати не лише про заплату довгів, але навіть процентів. Італія не бажає нічого більше як повороту мирних економічних відносин, які спинили би велику зарібкову еміграцію Італійців.

Найкраще представляється розмірно справа довгів Бельгії, яка переміналась в справжню мілітарну державу, завдяки тому, що в нагороду за кривди окупації дано їй право першенства користати з відшкодовань. Поладнано їх, як відомо, лондонською умовою з англійськими банками при помочи векслів.

Цей огляд фінансових відносин европейських держав Нітті доповняє, вказуючи на цілковитий фінансовий господарський розстрій Росії та нових держав, що повстали на розвалинах австро-угорської монархії. Те, що діється в тих краях, є систематичний розклад капіталу в майні, якого зверхною формою є величезна інфляція паперового гроша. На думку Ніттія лише порозуміння обох англьо-саських держав відносно счеркнення своїх вірительностей при рівночаснім порозумінню Франції, Італії і Бельгії відносно обмеження або счеркнення відшкодування з боку Німеччини можуть злагіднити світову економічну крізу.

1,000,000 ХРИСТІЯН ВТІКАЄ З МАЛОЇ АЗІЇ ПЕРЕД ТУРКАМИ

ЦАРГОРОД, 12. падолиста. — З Мамолі Азії далі втікають перед Турками християнські Збігці, головно Греки і Вірмени.

Заповідають, що сеї зими покине Малу Азію 1,000,000 християн.

Вячеслав Будзиновський.

ПЕРЕВЕРТНІ.

Оповідання з середини 16-сотих років.

(21)

Коритар кінчився муром.

— Тут бачу, — замітив Вірменин — мур не такий старий, як бічні стіни коритаря.

— Бо сей коритар ішов колись дальше, аж до башти. Там була ще одна комнатка, про котру я вам згадував. Коли башта і той кінець коритаря завалилися, користар став отвором до руїн. Отже взяли, тай замурували.

— Що там тепер?

— Румовище. Велика купа. Башта, як завалилася, засипала мале подвіре.

— Ага!... Подвіре... Я раз був тут. Щось купував у давного пана. Буде тому двацять пять років, або й більше. Тоді на якімсь малім подвірю копали керницю. Я казав, що тут до води не докопаються, але пан вперся, що вода буде. Чи то се подвіре, чи докопалися води?

— Коли сю керницю копали, мене на замку ще не було. Але викопали, бо керниця є. Лише води було у ній так мало, що й не брали з неї.

— Бо не для води я копав її! — подумав гість. — Я гадав, що наїздами придбаю скарбів, отже хотів мати для них тайник. Але в заїздах я немав такого щастя, як другі... Всеж таки керниця діждалася свого призначення, хоч скарби з иншого жерела...

— І не засипали? спитав. — Ні тоді, ні пізнійше?

Слово „пізнійше" Вірменин вимовив з натиском.

— Не засипали. Вона й до нині є. Але мабуть нема до неї приступу, бо ціле подвіре засипане румовищем.

— Не пробували сего румовища спрятати, бодай на те, щоби дібратися до керниці?

— Кажу вам, що води з неї не брали, то якого дідька робити стежку до неї!

— Буває, що дурні люди під кождими замковими звалищами підозрівають скарби. Могли бути такі дурні. Як не в самім замку, то чужі. Могли порпатися в звалищах, щоби дібратися до тих скарбів, які їм приснилися.

— Таке тут не присниться нікому, бо всі знають, що скарби, хоч зразу були в башті, то частину вкрали злодії, решту пані перенесла в инше місце. Вони не пропали.

Ілько не дивився в лице Вірменина, отже й не бачив, яким воно сяло вдоволенням.

— Можеш відійти. Я тепер троха припічну і піду оглянути замок.

Ілько пішов. Гість кинувся на ліжко.

— Всьо іде гладко! — думав, вдивляючися в стелю. — Розмова з Ільком допевняє мене, що скарбів ніхто не рушив. Лиш витягни руку і бери!... І сина видобуду з неволі і дівку викуплю... і ще лишиться маєток. Аж тепер, на старість зачнеся безжурне життє, життє в роскошах... Добре булоби обезпечити будучність синів. Вони нічого не мають... Живуть з ласкавщини. Хиба би богато поженилися. Але хто дасть дівку за голого?! Бодай щоби хоч троха кождий мав... Як би не те, що стали Ляхами, можна би примістити їх при козачім війску... Але вона не схоче. Мені віра байдужа... Але вона завзята католичка. Вона... вона... Я не сподівався знайти її таку. Так добре держиться...

Спогадав давні, давні літа. Коли тільки побралися.

— Може би, замість пхати гроші чортови в зуби... замість викупити дівку, ліпше обезпечити будучність хлопцям?... Може би й її забрати?... Піде. Моя розмова з нею показала, що вона лише для добра дітий віддалася. Його самого не любить. Важний перший шлюб... Може викупити Пятники?... Ні! Тут я був би лише посміховищем людий. Найліпше булоби забрати жінку й діти, та чкурнути на Подніпровє... Верну до віри батьків. Вона нехай з вірою робить що схоче. Не буду її силувати... Добре, що оба сини вернуть домів скорще, ніж Девятницький. Як лиш видобуду скарб, поговорю з нею, щоби приготовила побіг... А може би зараз виявити се їй, сказати, що я прийшов по скарб, по неї і по діти?... Небезпечно. Як не згодиться вернути до мене, то і мій скарб пропаде... Насамперед видобуду скарб, приторочу до кульбаки і відїздячи, витягну її яким способом поза фосу замкову, в ліс на дорогу. Тоді скажу всю правду. Як згодиться втікати зі мною, то добре. Як ні, то скажу їй крепке слово і чвалом... до Варни.

Такі думки гнали в його голові вихром одна за одною, аж взагалі затихли. Ще довго лежав так з очима вліпленими в стелю. Його думки вернули до Варни, до дівчини.

— Що буде, то й буде, — сказав голосно. — Насамперед треба зорудувати діло, задля якого сюди приїхав. Треба піти на обзорини.

Вийшов на подвіре. Замок, в котрім ще були мешкання, кінчився розвалинами. Стіни розваленої части стояли тілько до першого поверха. Решта лежала румовищем. Обійшов ті стіни, та ніяк не знайшов способу дібратиня до заваленого румовищем подвіря під баштою.

— Хиба би вилізти на мур і спуститися в низ на купу каміння? — подумав. — Але се впадало би в очи... „Чого він туди лізе?" — спитав би кождий і з цікавости поліз би за мною... Може лекше буде з того боку, від фоси.

Вернув і головною баштою вийшов з замку. Сторожі, очивидно, ні тут, ні де инде не було ніякої, бо тепер не був час воєнної трівоги, отже й не було воєнної обережности. Пройшов мостом на той бік фоси. Щоби не зрадитися такими пильними обзоринами мурів, пішов у ліс. Став збирати горіхи. Лісом окружив замок, так що з кущів вийшов над фосу перед заваленою баштою. Тут фоса була до половини заповнена камінням, що відкришувалося від башти і скочувалося в низ. Береги фоси по сім і по тім боці обсипалися. Сів на краю фоси, товк горіхи і їв. При сім не помітно озирався, чи нема тут кого. Не бачив нікого. Наслухував і не чув нічого. Силач не такий був, щоби його хтось добачив або зачув тоді, коли він слідкував за ким.

Вірменин дурився, коли гадав, що його ніхто не бачить. За ним, від самого початку слідкував Силач. Тепер засів у кущах ліщини і терпеливо дожидав, аж Вірменин скінчить забавку з горіхами.

Гість зїв послідний горіх, зсунувся в фосу, вирінув по тім боці і щез між звалищами. Силач не йшов далі за ним, бо Вірменин, як би відвернувся, побачивби його. Лише підсунувся близше, сів на краю гущі і дожидав, аж Вірменин назад вилізе з башти.

Вірменин, скачучи з камення на комінь підійшов до башти і всунув голову в гарматну бійницю, розширену експльозією. Нутро башти було завалене румовищем на сяжень заввишки. Низький вихід з башти на подвіре також був засипаний. Гість відкинув троха румовища і відкрив горішну часть виходу. Ним всунувся на подвіре. Керниця була присипана. Перейшов по румовищу на той бік подвіря і став відкидати каміння, так щоби дібратися до землі. Хто тепер заглянув би крізь отвір, яким він вліз на подвіре, був би його не доглянув. Він спустився в низ, був в ямі випорпаній в румовищу. Тут румовище утворило неначе печеру над керницею. Коли башта падала, великий камінь упав і задержався край самiської керниці. На него впав великий шмат стіни, що лучила башту з дальшими будинками замковими.

— І архитект не зробив би ліпше! — шипнув вдоволений.

Сів на краю керниці. Хвилю наслухував. Не чуючи ні шелесту, став спускатися в низ. Ногою попав на вмуровану в стіну керниці клямру. Станув на ній одною ногою, другою шукав низшої клямри по противнім боці керниці. Так з клямри до клямри спускався щораз глубше. Руки мав вільні, бо керниця не була широка. Лише троха розщепірившм ноги стояв недохитно на клямрах. В половині глубини задержався. Потягнув клямру перед собою і виймив один камінь, з обмурования керниці. Так отворив яму в стіні керниці і всунув руку.

— Є! Всьо є! — троха не крикнув з утіхи. Шкода, що день, а то виймив би таки зараз. Але тепер ще небезпечно.

Затулив яму назад каменем і тою самою дорогою, якою прийшов, вийшов назад. Знов пішов у ліс на горіхи. Напхав їх повну кишеню і вернув до замку. Обійшов замкову гору раз і другий. Щось тягло його зійти на долину, над став. І кортіло і жахався сего. Сів край гори і став товчи горіхи.

— До вечера й так далеко, — подумав. — Треба якось забити час.

(Дальше буде).